THE RELATIONSHIP BETWEEN MYTH AND POETRY IN NICOLAE DABIJA'S LITERARY WORK

Alla Apopei
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The article presents the myth as a source of creation in the literary work of Nicoale Dabija, writer of Romanian expression from the left side of Prut river, leader of the 70s generation in the last century, who has a great contribution to the rehabilitation of aesthetics in an era of ideological doctrine, by escaping from real time into myth. An analysis is made of the concept of the mythical, as it appears in the studies of well-known authors from Romania, the Republic of Moldova and France, its roles and the transfer of meanings to the pattern of the society in which it enters. In the interaction between myth and creation there is a mutual influence. The myth of Greco-Roman antiquity serves the needs of the writer in the present time, it can change social relations, and the writer reveals new accents in the known myths, transforming and updating them. Nicolae Dabija's need to escape from the reality that restricted the poet's freedom of expression into one where imagination is the transforming source, by accessing mythical images, is a cause of the frequent presence of mythical themes and motifs in the author's literary writings. Important part of the study analizes the meanings of the numerous mythological images that merge with poetic expressions with great artistic force in the author's literary works, written in verse and in prose ("Third Eye", "In the footsteps of Orpheus", "Homer", "Poetry", Orpheus" etc.).

Keywords: myth, poetry, logos, Orphic, new meanings

Creația literară a lui Nicoale Dabija, scriitor de expresie românească din partea stângă a Prutului, este de o complexitate și profunzime aparte, exprimând sensibilitatea scriitorului căutătător de lumină într-o lume a umbrelor și de adevăruri într-o perioada a mistificării istoriei. Lider al generației șaptezeciste al cărui volum de debut cu titlul „Ochiul al treilea" este preluat drept nume simbolic pentru definirea acestei noi generații de scriitori, pe care o descrie sugestiv criticul literar Mihai Cimpoi în „Istoria deschisă a literaturii din Barasabia", reprezentată de autori valoroși precum Leonida Lari, Vasile Romanciuc, Iulian Filip, Arcadie Suceveanu, Ion Hadârcă etc. Scriitorii acestei generații contribuie la reabilitarea esteticului într-o epocă a doctrinei ideologice, prin evadarea din timpul real în mit, prin evocarea misticismul, ieșirea din vechile convenții realiste, purificarea versului poetic și pregătirea momentul de renaștere a literaturii basarabene. Mihai Cimpoi consideră că literatura creată de generația șaptezecistă reprezintă generic „întoarcerea la baladă, la copilărie și la vatră (= la Ithaka)"[1]. Numeroase teme din mitologia Antichității greco - romane, predilecţia pentru imaginea lui Homer, perspectiva orfică a poetului care are menirea de a schimba lumea, imaginea lui Euridice, simbolul ochiului, al cercului, al clepsidrei, dar și motive precum *vanitas vanitatum, fugit irreparabile tempus*, viziunea mesianică a unui *poeta vates* (poet profet) pot fi identificate ca surse de inspirație în creația poetică și proza lui Nicolae Dabija.

Înainte de a analiza modul în care mitul se întrepătrunde cu poezia lui Nicolae Dabija, este importnt să sintetizăm câteva aspecte definitorii pentru conceptul de mitic, așa cum apare el în studiile autorilor preocupați de acest subiect. În viziunea lui Aristotel, mitul este fabulă (povestire, invenție), Mircea Eliade vede mitul ca pe o creație, o „facere" încărcată de

[1] Cimpoi, Mihai, *Istoria literaturii române din Basarabia, Litera Internațional,* Chișinău, 2004, p. 40

veridicitate și sacralitate, care se poate reactualiza, iar pentru Lucian Blaga, „spontaneitatea mitică” este o condiție a existenței creatoare, poetice. Solomon Marcus asociază mitul cu literatura şi ştiinţa datorită faptului că toate trei fac parte dintr-un univers al ficţiunii, pe ultimele două considerându-le „fiice ale miturilor”, care preiau de la acestea, „în primul rând, funcţia de simbolizare”[2].

O viziune interesantă identificăm și la profesorul de la Sorbona, Pierre Brunel, care relevă dihotomia mit-literatură, explicând metodologic interferența dintre mitul antic și receptarea acestuia în literatura artistică, studiu de care s-a preocupat cercetătoarea Victoria Fonari de la Universitatea de Stat din Chișinău [3]. Savantul francez împreună cu echipa sa definește astfel mitul: „Noi numim mit un ansamblu narativ consacrat prin tradiție care se manifestă, cel puțin inițial, prin uzurparea sacrului (fr.: irruption de sacré) sau a supranaturalului în lume. Probabil că, într-un stadiu avansat al dezvoltării sale, mitul ar putea avea un sens abstract: Prometeu devine emblema revoltei, Sisif semnifică absurdul. În consecință, mitul devine victima unei teme care tinde să fie redusă” (Brunel, Pichois, Rousseau: 1989, p. 125). La P. Brunel descoperim și cele **trei metode inovatorii**: **emergența** (scoaterea la suprafață a imaginilor, motivelor mitice în creația artistică și identificarea influenței mitului antic), **flexibilitatea** (devierea de la mesajul mitului, demitizarea sau remitizarea; vivacitatea mitului antic rezidă în capactatea sa de a nu fi rigid, oferindu-i posibilități de interpretare artistică), **iradierea** (depășirea spațiului și timpul său; funcționează în text și în reflecția cititorului prin implicarea factorul emotiv), prin care mitul se adaptează la culturi diferite și transcende epoci, ajungând pînă în zilele noastre.

Scriitorii au un rol important în valorificarea posibilităților mitului de a lucra interdisciplinar, prin individualizarea perspectivei asupra arhetipului care devine un corp multiaspectual ce poate face transferul de semnificații la tiparul societății în care pătrunde. Astfel, mitul, readus într-un nou spațiu și timp, servește nevoilor scriitorului, poate înălța, ironiza sau disimula. În studiul său, cercetătorul arată că mitul îi permite să observe cum se schimbă raporturile în societate, acordând prioritate individualului sau socialului, ce concepte domină lumea și cum acestea relevă noi accente în miturile cunoscute, transformându-le și actualizându-le. În recenzia lucrării Victoriei Fonari, criticul Alexandru Burlacu sibliniază faptul că: „relația mit – text artistic racordează selectarea subiectului mitului antic la actualitatea socială. În acest scop are loc fragmentarea mitului și, prin selecție, fragmentul/ mitemul devine elementul configurator al unui sau altui sistem poetic. Mai mult, are loc recunoașterea și rescrierea fragmentului mitului ca a unui „ceva general uman” la care el accede sau îl transgresează, altfel spus, îl modifică în procesul creației în consonanță cu vocea sa, fie că își exprimă emoțiile interioare, fie că se bazează pe jocul rațional, fie că demitizează sau îl ironizează.”[4]

În creația lui Nicolae Dabija, miticul este o prezență frecventă, căci dorința de evadare dintr-o realitate care îngrădea libertatea de exprimare a poetului în una în care imaginația este sursa transformatoare, prin accesarea imaginilor mitice, este intensă.

Începând cu poezia debutului („Ochiul al treilea”, 1975), observăm modul prin care imaginea poetică se contopește cu cea mitologică a „ochiului al treilea” care poate aparține lui Orfeu, lui Oedip, dar și lui Homer, aedul orb, sugerându-se cecitatea exterioară, dar acuitatea într-o lume interioară a simpurilor neperceptibile. Aceasta idee o expune criticul Theodor Codreanu care explorează opera lui Nicolae Dabija din perspectiva „orfismului și poeticii zborului", aducând în discuție o clarificare esențială, diferită de exegeza existentă până atunci cu privire la creația autorului de peste Prut. Pentru a evita așezarea generației *ochiului al treilea*

[2] Marcus, Solomon,*Moduri de gândire*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1987
[3] FONARI Victoria. Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010). Chișinău : Epigraf, 2021.
[4] https://humanities.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/01/17.-p.-89-91-recenzie.pdf

„în subordonarea generației șaizeciste din Țară", și asocierea cu „ochiul cu dinți" (Nichita Stănescu) sau cu „ochiul de greier" (Ana Blandiana), Theodor Codreanu argumentează că acest „ochi al treilea" vine din Antichitate, de la personajele mitologice enunțate mai sus, cu o viziune interioară profundă, fiind orbi în sens fizic, căci ochiul fizic nu are capacitatea de a „privi în timp, adică orfic"[5]. Criticul român apreciază creația lui Nicolae Dabija, atribuindu-i meritul de a gândi mitic, fiind „bântuit de un veritabil «complex al lui Orfeu»"[6], sintagmă identificată în volumul lui Nicolae Dabija „Oul de piatră" (Bucureşti: Eminescu, 1995). Cercetătorul evidențiază sub acest aspect forța și complexitatea creației poetului: „În timpul mitic, cuţitele sunt Menadele care-l sfâşie pe Orfeu. Forţa poeziei lui Nicolae Dabija e de ordin arhetipal şi ea vine din ceea ce voi numi „complexul lui Orfeu". (...) e numele sub care se recunoaşte la Nicolae Dabija „complexul sfâşierii" la români, având rădăcini în tragism". Pentru Dabija, așa cum reiese din versurile sale, „ochiul al treilea" înseamnă o transformare mistică, care duce la o altfel de percepție a lumii, superioară cu ochiul interior: „**Îmi vine din ce în ce mai greu/ să deosebesc primăvara de rai, lacrimile de stropi -/ amețitor, amețitor se-nvârt în jurul meu/ lucrurile văzute cu al treilea ochi**." El poate simboliza starea de iluminare, care duce la precogniție: „Dar ce-am văzut cu ochiul al treilea ieri/va fi doar mâine cu adevărat.", conturându-ne imaginea unui poet profet. Academicianul Mihai Cimpoi, care a scris prefața la multe dintre volumele lui Nicolae Dabija, apreciindu-i opera, crede că „Vederea cu cel de al treilea ochi referitor la poezia omonimă a lui Nicolae Dabija – interiorizează viziunea, o scoate din vechile convenții realiste, purifică verbul poetic, îl scoate pe poet din contingentul care-l țintuia tiranic și îl transferă în transcendent (care, de fapt, e un tărâm mai împământenit al poeticului, o zonă de puritate solară, de firesc și organic)[7]. Așadar, descoperim în simbolistica ochiului al treilea o nouă perspectivă asupra lucrurilor, a lumii, a creației, însă menirea poetului se conturează cel mai bine în versurile „nu lucrurile întâmplate le cânt/ ci pe cele care-aş fi vrut să se-ntâmple" (*Eseu*), idetinficându-se cu un creator de lumi noi, anticipând viitorul.

Viziunea autorului asupra simbolisticii „ochiului al treilea" se identifică cu însăși condiția poeziei. La decernarea Marelui Premiu pentru Poezie „Sfântul Gheorghe", în Serbia, Nicolae Dabija a prezentat astfel conceptul „ochiului al treilea": „Savanții il identifică cu cerebelul, fiind cel care reglează intuiția, ochiul care se uită înăuntru; care nu privește, ci vede; nu departe, ci-în adânc. Numai că vederea lui, e o altfel de vedere (...). Ochiul al treilea era, în viziunea mea de atunci, ochiul cu ajutorul căruia poți vedea (descoperi) poezia. Or, adeseori mai mulți oameni se uită la unul și același obiect, fenomen, eveniment, dar nu toți îl văd sau nu-l văd în adevărata sa dimensiune: descoperă poezia doar cei care au văz pentru ea, văzul ochiului al treilea. De aici aș mai crede că descoperi , găsești, poezia numai în măsura în care o ai în sine".[8]

Am constatat, așadar, că, în creația lui Nicolae Dabija, figura mitologică a lui Orfeu devine emblematică pentru dezvăluirea rolului și misiunii artistului, fiind evidențiată, în mod special, în volumul de eseuri, publicat în 1983, intitulat sugestiv "Pe urmele lui Orfeu". Cartea ne călăuzește plină de emoție pe urmele marelui poet și cântăreț al Antichității, Orfeu. Ne deschide paginile sale pentru o călătorie în timp, pentru o reîntoarcere la izvoare, fiind un act de proiecţie imaginară, în care înfăţişează „simbolul poetului desăvârşit, cuvântul căruia declanşează lumea şi-şi subordonează forţele naturii dezlănţuite" (Pe urmele lui Orfeu, ed. a

[5] CODREANU, Theodor. Nicolae Dabija și poetica zborului în Scriitori basarabeni, București, Editura Academiei Române, 2019

[6] CODREANU, Theodor. Nicolae Dabija – „complexul lui Orfeu", în Basarabia sau drama sfâșierii. Prefață de Mihai Cimpoi. Ediția a doua revăzută și adăugită, Galați, Editura „Scorpion", 2003

[7] CIMPOI, Mihai. Nicolae Dabija, în Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova, Bucureșto-Chișinău, Editura „Litera-Internațional", 2005

[8] DABIJA, Nicolae. A vedea Poezia..., în Literatura și Arta, 17 august, 2006, p. 1

III-a, Bucureşti, 2016, p. 12). Autorul descoperă afinități sonore între numele legendarului Orfeu și localitatea Orhei din stânga Prutului, sugerând că peisajele din apropierea Butucenilor ar putea fi asemenea scenei destinului tragic al îndrăgostiților Orfeu și Euridice. Nicolae Dabija vede „cu ochiul al treilea" conturul harfei poetului sculptată în stâncile Nistrului, iar semnele-litere, cântecul vântului și poveștile auzite din bătrâni devin parte a recitalului unui cor natural. Celelalte eseuri ale volumului abundă în fragmente de biografie, documentare și poezie, creând o atmosferă poetică ce călăuzește cititorul de la o lucrare la alta, ca un nimb, reflectând în călătoria literară pasiunea și devotamentul autorului față de mitul lui Orfeu.

În recenta lucrare „N. Dabija în două oglinzi paralele" (2022), Mihai Cimpoi îl așază sub umbra modelatoare a lui Orfeu, în care „cântecul învinge moartea", iar el, Orfeu, „vrăjind cu lira sa monstrul Infernului, o recapătă pe Euridice", sugerându-se lupta scriitorului Nicolae Dabija pentru reafirmarea identității romînești și a limbii române. Cartea este „purtătoare de Memorie, de însemne identitare", cum arată M. Cimpoi, născută „dintr-un dor de rădăcini", adică de Miron Costin, Petru Movilă, N. Milescu, D. Cantemir, Varlaam, Niculce, Dosoftei, Asachi, Hasdeu, Russo, Creangă, Eminescu etc., a căror portrete sunt ilustrate în operă. Comentând „Sonetele lui Orfeu", criticul constată o „axare structurală pe orfism", „orfizarea" însemnând „esențialmente, eminescianizare (a discursului liric) printr-o astfel de simbioză a cântării – dragostei – naturii", al „planului lumesc" și al celui celest.

Imaginea cântărețului mitic își găsește rezonanța în mai multe poezii, dar cea mai reprezentativă este creația cu titlu eponim „Orfeu". Nicolae Dabija creează o imagine a artistului plasat într-un cotidian sufocant „cu nervii poprii întinși/ în loc de strune pe harfă", mercantil, care „Își laudă sub arborii ninși/ viața- unica marfă", sugerând curajul de care dă dovadă poetul pentru a scrie versuri într-o lume în care sensibilitatea și fiorul artistic sunt lipsite de valoare. Într-o altă cheie de interpretare, imaginea poate sugera intensitatea trăirii și autodăruirea prin instrumentul său, într-un efluviu de emoție și pasiune. De altfel, dăruirea de sine, sacrificiul pe altarul artei devine o temă recurentă în poezia lui Nicolae Dabija, care pune în valoare simbioza totală dintre artist și creația sa. Instrumentul artei, în acest context, devine un mijloc de cunoaștere și expresie lirică, iar imaginea lui Orfeu cu harfa reprezintă integrarea cu arta sa, unificându-se printr-o manifestare completă a creației. Având vocația lirei, artistul reușește să transforme întunericul în lumină și să readucă totul la viață, creația este cea care poate să distrugă ziduri și să amâne moartea: „Când trece – se face, brusc, zi / în fiece murmur și șopot –/ umbra lui cade pe zid, și zi-/dul/ se/ dă-/rî-/mă/ cu zgomot!/ Când cântă:/ o moarte se amână/ și iarba se face mai verde..." . După cum am evidențiat deja, Nicolae Dabija explorează ideea de a asocia primăvara cu Raiul în poezia „Ochiul al treilea". Prin confundarea primăverii cu Raiul, poetul sugerează că accesul la aceste aspecte ale existenței umane este posibil prin intermediul unei viziuni deosebite. Această perspectivă amintește de călătoria în Câmpiile Elisee descrise de Vergilius (*Eneida*) și Dante Alighieri (*Infernul*), prin evidențierea ideii că Nicolae Dabija, asemenea lui Orfeu, dobândește acces la un spațiu interzis, valorificând astfel paradisul terestru.

O altă notă particulară a creației lui Nicolae Dabija o identificăm în simbioza natură – logos. Ascultarea melosului interior al sufletului se transformă în cuvinte, permițând o percepție inedită a modului de a vedea și a înțelege lumea. Conexiunea cu natura - sursă de inspirație pentru poeți, vocea orfică, care prin sonuri abia șoptite „Cuvintele – arar le îngână/ ca și cum, de le-ar spune, le-ar pierde...", precum incantațiile mistice ale unui preot inițiat, are forța miraculoasă de a schimbă realul în ireal, recreând pentru noi modelul lui Orfeu care a coborât în Infern, convingându-l pe Pluto prin cântecul său să o readucă pe Euridice la viață. Puterea de sacrificiu și eroismul artistului, dar și condiția de taumaturg a acestuia sunt motive inspirate din mitul greco-roman ce iradiază în poezia lui Nicolae Dabija cu valoare de artă poetică. Finalul poeziei, profund și plin de semnificații, chiar dacă este scris într-o notă ironică, captează atenția cititorului prin interogația retorică dublată de exclamație, invitându-l să

mediteze asupra destinului și condiției artistului care și-a asigurat locul în eternitate, câștigat prin artă, dar și prin sacrificiu, stare de îndoială, la fel ca Orfeu atunci când și-a întors privirea după Euridice, nefiind sigur că îl urmează: „Nemaiștiind ân vechi lumine,-/ (o, îndoieli atâtea cernu-l!) -/ etern – din urmă-i cine vine: /Euridice sau Infernul?!”.

Fascinant este și modul în care Nicolae Dabija valorifică în poezia „Homer” figura legendarului aed, în volumul „Zugravul anonim” (1985). Trimiterea la spațiul mitic al Războiul troian se realizează, la nivelul expresiei poetice, prin versurile de început „Amurgul e ca un drapel/ purtat prin sânge”, sugestive prin metafora unei lumi apuse, la care ne întoarcem mereu, ca la un semn ce ne cheamă, „drapel” -ul fiind imaginea simbolică pentru întâlnirea pe câmpul de luptă a miticului, trecutului ancestral cu prezentul. Imaginea lui Homer este evocată prin motivul lacrimei într-o inversiune artistică care conferă forță ideii poetice, dezvăluind valoarea arhetipală a creatorului capodoperelor Antichității „Iliada” și „Odiseea”: „Nu aedul lacrima-şi plânge – / lacrima-l plânge pe el”, repetiția verbul „plânge” la indicativ prezent evidențiază actualitatea poetului din perspectivă temporală. Criticul de peste Prut, Alexandru Burlacu analizează poezia în relație cu epoca comunistă în care a fost scrisă, imaginea Poetului Orb reprezentând un simbol al exprimării libere prin creație. El arată că „Poetul, care îl cântă pe Homer, vede cu ochiul lăuntric ceea ce nu voiau să vadă poeţii care sincronizează pulsul inimii cu bătaia de cap a regimului. Vederile ochiului lăuntric echivalau în anii „stagnării” cu un act de curaj pentru care disidenţii erau condamnaţi la tăcere sau izolaţi în psihiatrii”[9].

Imaginea unui *poeta vates*, care este antevăzător și proorocește viitorul prin cântarea sa „Cântă, trist, pe sub ziduri / viitorul lor de nisip. / Bătrânul nu are chip – / el are doar riduri.”, apare și în această poezie, susținând crezul poetic al lui Nicolae Dabija exprimat prin viziunea „ochiului al treilea”. Bătrânul fără chip este însăși imaginea timpului, a vechimii acestei lumi, stratificată prin metafora ridurilor, ca amprente ale unui transfer prin epoci care transmite esențialul prin mit. Academicianul Mihail Dolgan oferă acestor versuri o interpretare complexă: „Poetul se află în posesiunea unui spirit de observaţie atât de acut, încât ajunge să scruteze lucrurile dintr-o perspectivă inversată (principiu fundamental al poeticii lui Nichita Stănescu) (...). În această ordine de idei, definitoriu pentru modelul poetic al lui Nicolae Dabija este apelul frecvent la paradoxul ontologic şi metafora paradoxală – modalităţi artistice moderne şi eficace de a dinamita dogmele şi locurile comune, inerţia şi linearul, evidenţele şi prejudiciile, iar, pe de altă parte, de a instaura o nouă logică şi un nou inefabil poetic (...). Paradoxul, inclusiv metafora paradoxală, îl întoarce pe creator la deosebirile primare, îi permite liricului să intuiască analogii şi aluzii chiar şi acolo unde acestea par a lipsi sau nu pot fi imaginate.”[10]

Explorând tema creației și a misiunii poetului, strofa a treia sondează viziunea ochiului orientat spre interior (*dedans*), nu spre exterior (*dehors*), așa cum o prezintă Mihai Cimpoi în „Nicolae Dabija, drumul invers spre logos” în prefața volumil de poezii „Rănit de iubire” (2021): „Orb, bate aceleaşi cărărui. / Şi lumea cum – a câta oară? – / nu o găseşte în afară, / o caută-nlăuntrul lui”, prin imagini care pun în relație Poetul Antichității cu lumea. Observăm, așadar, că mitul îl inspiră pe Nicolae Dabija în identificarea drumului său prn spațiul creației, furnizându-i imaginea lui Homer, ispitit de căutarea sensurilor profunde ale existenței. Repetabilitatea tiparului lumii îl provoacă pe creator la noi căutări, la o altfel de percepție și interpretare, la ieșirea de pe „aceleași cărări”, evidențe de netăgăduit în creația lui Nicolae Dabija, care „răstoarnă sensul actului creativ” printr-o *poetică a inversiei*, prin aplicarea principiului spontaneității în actul creator, principiu dovedit de întreaga sa operă poetică de o certă valoare literară, dar și de afirmația autorului: „Nu-s poet, sunt/ cel născocit de poeme.” (*Aceste peisaje ale sufletului*).

[9] BURLACU, Al. Poeţii şi trandafirul. Iaşi: Junimea, 2018
[10] DOLGAN, M. Poezia contemporană, mod de existenţă în Metaforă şi Idee. Chişinău: Elan Poligraf, 2007

Superioritatea lui Homer este certificată chiar și de zei, în poezia lui Nicolae Dabija: „Au zeii mai puţin talent – / şi-l lasă pe Homer să-i cânte", care soluționează astfel o problemă veche a relației om –divinitate, întâlnită și la Vergilius în incipitul epopeii „Eneida": „Oare pot cuprinde sufletele zeilor din cer atât de mari mânii? / *Tantaene animis caelestibus irae*?". La fel ca în poezia „Orfeu", și finalul acestui text poetic invită cititorul la mediție prin interogația retorică: „În fața filelor gălbui/ mă-ntreb, cum bolți sunt zădărâte: de n-ar fi orb – oare lui / i-ar fi fost dat să vadă-atâte?!". Construcția oximoronică se identifică cu un elogiu adus Poetului, fiind o pledoarie pentru talentul poetic. Prin interiorizare, vocea poetică ne transmite dorința de a descifra tainele scrisului, oferindu-i-se o perspectivă mai profundă asupra universului văzut și nevăzut. Fără teama de a rămâne limitat la aparențe, poetul își propune să perceapă esențe care scapă ochiului obișnuit. Prin modelul homeric, orbirea devine punctul de echilibru între cele două lumi, care dăinuie în timp și este esențial pentru Poezie.

Condiția poetului și a poeziei este o temă frecvent întâlnită în opera lui Nicolae Dabija, reluată în fiecare etapă de creație pe parcursul celor cinci decenii dedicați artei. În volum „Zugravul anonim", poetul reprezintă poezia apelând la simbolul cercului: „Precum un cerc cu centrul în afara sa,/ precum o secundă, în care începe Vecia,/ precum un cer născocindu-și propria stea - / poezia" (*Poezia*). Este un motiv care vine din Antichitate, o lume a mitului spre care ne întoarcem în căutarea originii și a sensului primordial, dacă ne gândim la cercurile lui Pitagora, la Phoebus Apollo prin imaginea sferică a soarelui și mișcarea circulară a carului luminat pe bolta cerească, care realizează un ciclu complet, având semnificația desăvîrșirii și a armoniei.

În concluzie, realația dintre mit și poezie în creația lui Nicolae Dabija este fascinantă, oferind noi chei de interpretare a operei sale, pornind de la ideea că atât mitul, cât și poezia sunt create din nevoia unei „faceri" pentru a reprezenta misterul, taina lumii, inspirându-se reciproc și iradiind noi sensuri. Pentru a supraviețui („Chiar și azi – când citită-i / poezia tot mai atare –" *Chiar şi azi*), poezia simte nevoia de a se țese pe pânza mitului, iar mitul să iradieze în noi forme poetice adaptat la cultura și civilizația modernă. Prin vocația sa orfică, Nicolae Dabija, un *inversor* al drumului spre Logos, ipostază în care îl descoperă Mihai Cimpoi, știe să răstoare „raporturile dintre lucrurile văzute şi simţite într-un delir incantatoriu, dionysiac", aducând mitul din arealul Olimpului în spațiul sferic a poeziei sale, protejându-l prin *ochiul al treilea*.

BIBLIOGRAPHY

Eliade, M. , *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București 1978

Blaga, L., *Trilogia culturii*,București 1969

Cimpoi, M, Codreanu, Th, *Nicolae Dabija în două oglinzi critice*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2022

Fonari, V. *Creația lui Nicolae Dabija sub semnul orfic*, Prefață de M. Cimpoi, Iași, 2022

Corcinschi, Nina. *Mitul în poezia lui Nicolae Dabija*. În: Revista de lingvistică şi ştiinţă literară, nr. 4-6 (220-222), iulie-decembrie 2005, pp. 27-31

Bantoş, Ana. *Real şi mitic în poezia lui Nicolae Dabija*. În: vol.: Literatura română postbelică. Întegrări, valorificări, reconsiderări. Chişinău, 1998

Site-uri:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/901-914_0.pdf

https://centruleminescubm.wordpress.com/2021/07/15/nicolae-dabija-drumul-invers-spre-logos/